

Universitätsbibliothek Paderborn

Cvrsvs Theologici ...

Ea Brevitate Conscriptus, Qvam Tot Tantarvmqve Rervm Amplitudo Et
Varietas Patitvr ...

Quas Prima Pars Et Prima Secundæ Divi Thomæ Complectvntvr -
Qvæstiones Insvper Ad Mores & praxim spectantes, quæ peculiarem cum
Scholasticis habent connexionem, declarantur

Carleton, Thomas Compton

Leodii, 1659

Dispvatio LXXXIX. De bonitate & malitiâ humanorum actuum.

urn:nbn:de:hbz:466:1-13718

DISPUTATIO LXXIX.

De bonitate & malitiâ humanorum actuum.

QUÆ de humanis actibus dicta sunt, ad Physicam ferè eorundem entitatem pertinent: nunc ergo de esse eorum morali agendum: quæ questio utilior multò est, utpote ad regulandos mores, totiusque humana vitæ, & conscientia regimen apprime conducens. Quæ verò S. Thom. hic, q. 7. 8. 9. & reliquis usque ad 18. de voluntate tractat, ut quidnam sit illius objectum, quo pacto moveatur ab intellectu, qua denique ratione intendat finem, an moveri possit ab appetitu sensitivo, & alia hujusmodi, & philosophica sunt, & à nobis in libris de Anima susè tractata. His itaque omisissis, de illis hic agemus quæ tractat S. Thomas quæst. 18. de bonitate scilicet & malitiâ actuum humanorum in genere, quæ & difficiliora sunt & hujus loci propria.

SECTIO PRIMA.

Premittuntur quedam circa actuum moralitatem.

apprehensiones, ad has autem non requiritur, ut longo quis utatur discursu, sed sufficit sola objecti apprehensio & representatio, cum libertas, etiam brevissimo tempore, inò uno vel altero instanti exerceri possit.

Objiciet aliquis: homines interdum artes, quas sani didicerunt, exercent infanti, nent, texunt, variaque fabrorum opificia tam fabrè faciunt, ut nemini quantumvis mentis compoti hac in parte cedant: hæc verò sine aliquo discursu, & consequenter sine libertate non videntur præstare eos posse.

Sed contrà: videmus etiam textrices araneas, aves nidus, apes favos, ac mellis loculamenta, summo veluti artificio fabricantes; his ergo aliisque brutis animantibus discursum inesse dicant, & libertatem. Quod licet Cajetanus & Molina 1. p. q. 14. art. 13. d. 2. aliique nonnulli concedant, est tamen contra communem omnium prope tum Philosophorum, tum Theologorum sententiam. Hinc Aristoteles 3. Ethicorum, cap. 2. Quod, inquit, sponte fit, ad plura sese extendit: est enim & pueris, & animalibus cæteris nobiscum commune, electio verò non est communis. Idem docet S. Gregorius Nyssenus lib. 5. Philos. cap. 4. Sanctus etiam Joannes Damascenus lib. 2. de Fide, cap. 24. ubi sic habet: Sed ne illud quidem nos prætereat, quod pueri & bruta spontè quidem faciunt, at non item ex electione: hoc est liberè.

Ad argumentum itaque dico: etsi amentes interdum artes aliquas summâ dexteritate, & promptitudine exercent, sicut & fides pulsant, hoc tamen nullam nunc in iis arguit libertatem, aut discursum, sed quòd hæc aliquando habuerint. Artes igitur, quas olim per discursum & libertatem didicerunt, postea acquisito jam habitu, sine libertate exercent, quod etiam nonnullis in formis contingit; facilius namque est artem aliquam, ad ejus perfectionem longo usu & exercitatione quis pervenit, postea exercere, quam eandem primò acquirere.

Concludo itaque cum Soto, Durando, Salas hic, tract. 1. d. 4. sect. 1. & favere videtur Vaquez hic q. 18. art. 1. & alii: Concludo, inquam, moralitatem non supponere libertatem, sed in eâ formaliter

I.
Morale &
liberū idem
sunt.

Inter se coincidunt actus liber, moralis, & humanus.

S. Thomas.

Aristoteles.

II.
Quid requiratur ut actus aliquis erascatur obici liberè.

Ad actum morale non est necessarium, ut quis in actu signate actionem concipiat esse moraliter bonam.

III.

Homines interdum artes, quas sani didicerunt, exercent infanti.

IV.

Dici nequit brutis animantibus inesse libertatem.

Aristoteles.

S. Gregorius Nyssenus.

S. Joan. Damascenus.

V.

Artes aliquæ cum discursu & libertate acquisite possunt sine iis postea exerceri.

VI.

Moralitatem libertatem non supponit, sed in eâ formaliter consistit.

formaliter consistere, ac proinde omnis actus liber est moralis, & econtrà: si enim actus sit imputabilis ad primum vel penam, seu capax laudis ac vituperii, moralitatem certè aliquam habere debet, quam non habet actus necessarius, & consequenter liber sit necesse est: actum autem liberum, esse etiam morale, jam ostensum est. Non tamen nego, quin in quibusdam actibus, etiam non liberis, sit naturalis quaedam bonitas & malitia, quemadmodum & in actibus externis, qui nihilominus, non sunt formaliter & immediatè morales, licet materialem aliquam malitiam ratione turpitudinis in se contineant, sicut alii actus materialem bonitatem: de quo postea recurrit sermo.

Actus aliqui non liberi quandam in se habent materialem bonitatem & malitiam.

VII. Frustra quis quærit hæc sitis difficultates.

Hæc de præsentis difficultate abundè sufficiunt: quare, ut rectè P. Arriaga hic, Disp. 14. sect. 1. num. 1. mirum est nonnullos tam fufam hac de re disputationem instituire, cum res non tanti momenti sit, ut quisquam ejus discussioni diutius immoretur.

SECTIO SECUNDA.

In quo bonitas & malitia humanorum actuum consistat.

I. Mira inter antiquos hæc sitis difficultas in re discussa.

HIS ergo positis querimus in quo sita sit bonitas & malitia actuum humanorum, seu quid illud sit, in ordine ad quod objectum, vel actus rationem boni aut mali desumat. In quo multum inter se variant auctores, præsertim antiqui: & in eo præcipuè sita videtur difficultas, ut vitetur circulus, quem incurrunt aliqui, à quibus dum quaeritur, cur volitio furandi sit mala, respondent, quia furtum ipsum est malum, & in objecto quædam relucet inhonestas, quæ refunditur in actum: si verò ulterius ab iisdem quaeras, cur furtum sit malum, respondent, quia oritur à voluntate malà, si enim ab alià voluntate oriretur, actio ipsa furandi non esset mala: & idem suo modo affirmant de actu & objecto bono.

Præcipua hæc in re difficultas est, ut vitetur circulus.

II. Rejicitur modus bonitatis & malitiam actuum statuentis in conformitate vel diffinitione ad rectam rationem.

Communissima sententia est, ideo aliquid esse bonum vel malum, quia est conforme vel difforme rectæ rationi, dictanti illud bonum esse vel malum: ita opinari videtur Molina 1. p. q. 5. Salas hic, Disp. 2. sect. 5. & alii plurimi. Contrà primò: ideo enim recta ratio, sive humana, sive divina judicat aliquid esse bonum vel malum, quia est bonum vel malum, sicut idè judicat rem ita esse, quia verè ita se habet, ergo antecedenter ad hoc dictamen rectæ rationis est bonitas aliqua & malitia in rebus, de qua inquiremus unde desumatur; nec enim ab hoc dictamine desumi potest, nisi ad summum concomitanter, vel consequenter, quatenus scilicet ratio judicat actum vel objectum esse malum: nos autem hic radicem primam seu causam inquiremus, unde desumatur hæc malitia. Sic licet si Deus videat Petrum peccare manifestum indicium sit eum peccare, causa tamen cur peccet, non est hæc Dei visio, sed quòd transgrediatur præceptum Dei, vel aliud hujusmodi. Nec motus primi mobilis eursum Pauli esse longum facit, vel brevem, sed solum longitudinem ejus vel brevitatem ostendit, est verò longus aut brevis aliunde.

Actus in ordine ad dictamen rationis solum bonus est aut malus concomitanter vel consequenter.

III. Recta ratio, dum judicat objectum esse bonum, non

Deinde, vel illa bonitas reperta in actu aut objecto est aliquid in re ipsa secundum se, vel solum derivatum à recta ratione, & reduplicativè, ut nimirum illi substat; non secundum, sic enim

recta ratio se haberet pro objecto, quando judicat objectum esse bonum, aut actum aliquem bonum regulat, quod tamen non est necessarium, actus enim, quo merè representatur bonitas & perfectio Dei, hoc non facit, & nihilominus potest actum voluntatis regulare, & movere ad amorem Dei. Si verò dicatur primum, hoc est quod inquiremus, in quo scilicet bonitas illa sita sit. Præterea hic non vitatur circulus num. 1. positus; idè enim secundum hos auctores objectum est bonum, quia est conforme rectæ rationi, ideo verò est conforme rectæ rationi quia est in se bonum, & ratio, sive humana sive divina, ut supra dixi judicat, seu dicitur sicuti res est, ergo ignotum explicatur per æquè ignotum, aut ignotius.

habet se pro objecto.

In hoc modo non vitatur circulus.

Omissis alijs dicendi modis mihi probabilis videtur, quod affirmat Scotus in 2. d. 33. Durandus, Vasquez hic, d. 58. cap. 2. Coninck d. 3. de actibus dub. 1. n. 16. Salas, Tannerus hic, Disp. 2. q. 5. dub. 1. n. 13. & recentiores communiter, nempe licet negari non possit, quin tum à lege aeternâ, tum judicio & dictamine rectæ rationis & alijs hujusmodi explicari à posteriori possit bonitas & malitia actuum humanorum, cum si recta ratio judicet esse bonum, non sit malum, rationem tamen antecedentem, unde sumatur bonitas & malitia moralis horum actuum aliunde desumi debere, nempe ex convenientiâ aliquâ vel disconvenientiâ actus liberi cum naturâ rationali, ita ut ille actus sit bonus, qui consentaneus est naturæ rationali, eamque, ut rectè auctores citati, simpliciter ornat, ac illius dignitatem decet: econtrario actus ille est moraliter malus, qui naturam rationalem simpliciter dedecet, licet secundum quid possit ei interdum convenire.

IV. Per dictamen rectæ rationis non nisi à posteriori explicari potest bonitas & malitia actuum.

A priori desumitur bonitas & malitia à convenientiâ & disconvenientiâ actus cum naturâ rationali.

Ratio est: quia bonitas moralis; non est bonitas transcendentalis; hæc enim bonis juxta & malis rebus est communis, & una ex passionibus est. Est ergo bonum conveniens, & consequenter bonum alteri; nihil autem aliud est, cui actus liber sit bonus moraliter, præter naturam rationalem, respectu cuius relucet in actu libero, seu morali bono peculiaris quædam decentia, quæ non relucet in actu necessario: sicut econtrà indecentia, & deordinatio apparet in actu malo. Ut autem actus hujusmodi sit honestus, à varijs pendet, ut à modo tendendi, ab objecto, à circumstantiis, à modo hæc apprehendendi, & alijs hujusmodi. Unde ut actus bonus sit & honestus, in nullo ex his deficere debet, nam malum ex quolibet defectu ut latius in sequentibus declarabitur.

V. Bonitas, de qua hic loquimur, non est virtus transcendentalis, sed bonum conveniens.

Malitia ad bonitatem moralem requiritur.

SECTIO TERTIA.

Quid ad bonitatem moralem actus requiratur in objecto.

CIRCA objectum ergo notandum sufficere ut plurimum ad bonitatem actus, quòd objectum sit bonum Physicè, nec præter Physicam in eo requiri bonitatem moralem. Bonitas autem hæc Physica in eo per se loquendo consistit, quòd objectum illud alicui sit simpliciter aliquâ ratione conveniens, seu conduens ad vitam, vel felicitatem: & licet interdum aliquid mali Physici in objecto illo appareret, si tamen bonum, quod cum malo illo in objecto conjunctum cernitur, superet malum, eique simpliciter præponderet, erit actus

I. In objecto aliud non requiritur, quam ut sit bonum Physicè.

Quid dicendum quando simul cum bonitate, aliquid malitia apparet in objecto.

Res hac ex his declaratur.

II. Quid sentiendum quando dubium est, utrum malum præponderet bono.

III. Quid quidam sentiant actus malus versus bonum, ita & actus bonus versus malum.

IV. Quid odium objecti boni est prosecutio objecti mali, & e contra.

Quid de privationibus existimandum.

actus bonus: e contrario si malum præponderet, erit actus malus. Exempli gratia: actus quo quis vellet fures mulctari morte à Magistratu ad Iustitiam & pacem in republica servandam, est actus bonus & honestus: actus verò quo quis vellet eos privatà auctoritate occidere, esset malus; licet enim bonum sit reipublica ut fures ex eâ exterminentur, privatà tamen auctoritate velle eos occidere malum est, & plus inde provenit damni reipublicæ, quàm boni, ex eo quòd fures occidantur, cum hinc major sequatur deordinatio, si quis munus & officium magistratus usurpet. Idem suo modo est de furto, etiam quando res furto ablata est magis utilis furi, quàm domino, & similibus, in quibus semper spectandum, quid omnibus consideratis sit ad vitam humanam melius, & simpliciter præponderet.

Quia verò nonnunquam contingit, ut in quibusdam objectis, non satis clarè constet utrum malum præponderet bono: dubium propterea est, an objecta illa sint mala: quod affirmant aliqui, alii negant: utrum autem aliqua objecta sint in se tam levia, ut quamvis licita, qualia sunt levare festucam, captare muscas, & alia huiusmodi, non tamen afferant bonum aliquod proportionatum naturæ rationali, sed solum sint indifferentia, & consequenter utrum dari possint actus aliqui indifferentes videbimus postea.

Dices: potest actus malus versari circa objectum bonum, ergo & actus bonus circa objectum malum; quæ enim major unius ratio, quàm alterius? antequam probatur: odium Dei versatur circa Deum. Confirmatur primò: actus penitentia versatur circa peccatum, objectum malum. Confirmatur secundò: saltem non est necessarium, ut objectum in quod fertur actus bonus, sit bonum bonitate Physicæ; actus enim honesti feruntur frequenter in negationes & privationes, quæ tamen nihil in se habent bonitatis Physicæ, sed e contrario illam ex universo tollunt.

Ad argumentum cum primà confirmatione dico, odium objecti boni esse prosecutionem alicujus objecti mali, & e contra: unde odisse Deum, & peccata, est velle eorum non esse. Quod si quis contendat, possibile esse puram fugam, tunc intelligenda est conclusio solum de actibus prosecutivis. Ad secundam Confirmationem Respondetur privationes interdum esse hominibus bonas, vel malas Physicè, cum bonum sit carere malo, & malum bono orbari.

SECTIO QUARTA.

Quid de actu censendum, qui bonitatem aut malitiam in objecto non advertit.

I. An bonus est aut malus, licet bonitatem aut malitiam quis non advertat in objecto.

QUÆRES: quando quis operatur, non advertens bonitatem aut malitiam in objecto, utrum actus sit bonus vel malus? Respondetur affirmative: nec enim objectum desinit in se esse malum licet malitia non semper cognoscatur ab operante. Sic occisio hominis habet malum illud, quòd scilicet priver ipsum vità, & alia huiusmodi, quæ contra rectam reipublicam institutionem & gubernationem sunt, ac dignitatem naturæ rationalis, licet non semper quis actu ad isthæc advertat. Sic fornicatio semper disconveniens est naturæ humanæ, & simpliciter mala, quia est apta cor-

rumpere naturam, evertere ordinatam procreationem, & educationem liberorum, & alia huiusmodi.

Idem est de odio, invidia, vindicta, & similibus, qui actus quando versantur circa materiam malam, sine sufficiente advertentia, dicuntur materialiter mali, ob defectum verò advertentia: non refunditur in actum malitia formalis. Quia tamen homicidium non est minus perniciosum proximo, aut fornicatio proli & naturæ, quando fiunt sine advertentia ad hanc malitiam, quàm cum illa, verè est à parte objecti disconvenientia illa, ratione cuius censetur objectum simpliciter malum. Unde & in actibus istis hoc modo factis est indecèntia & difformitas fundamentalis ad rationem, licet formalis difformitas dicat actualem mensurationem rationis & considerationem reflectentem ad malitiam. Ut tamen actus sint hoc modo boni vel mali, debent esse à recta ratione in actu primo approbables. Aliud est de ratione meritorij & demeritorij in actibus tam bonis quàm malis, cum nec præmiun nec pœnam mereatur is, qui se bonum vel malum facere non advertit. Sed de his iterum necessariò recurret sermo in materia de peccatis.

Dices: quidni operatio aliqua esse poterit bona quæ exercetur circa creaturam irrationalem, ut si quis ex affectu beneficentiæ cibum daret bestia famelicæ: sicut Sanctus Franciscus curavit pasci Lupum. Item si quis crudelitatem exerceret in bestiam, quidni esset actus malus; imò Lessius lib. 2. de iure & iustitiâ cap. 9. dubitatione 1. ait esse peccatum, saltem veniale, si quis bestiam aliquam innoxiam cruciaret sine causâ. Unde proverb. 12. v. 10. dicitur: *Novit justus jumentorum suorum animas, viscera autem impiorum crudelia.* Imò Deus ipse actus beneficentiæ erga bestias exercere videtur, ergo universim non sumitur bonitas & malitia actuum humanorum ab objectis quatenus respiciunt naturam intellectualem.

Propter hoc dicunt aliqui doctrinam supra positam, de bonitate & malità actuum ab objectis desumptâ in ordine ad naturam rationalem, intelligendam tantum esse per se loquendo, non tamen semper, ob rationem hic illatam. Dicit tamen potest, cum illud bonum pascendi bestiam in illis circumstantijs præponderet bono contrario, objectum illud decere naturam intellectualem, sicque etiam circa bestias exerceri posse actum honestum, ut scilicet in illo objecto relucet aliquid decens naturam rationalem.

II. Hi tamen actus sunt mali sicut materialiter.

In his actibus reperitur difformitas fundamentalis.

Aliud est de ratione boni, aliud de ratione meritorij.

III. Dices: Videtur quaedam opera bona & mala exerceri posse in creaturas irrationales; ergo actuum humanorum bonitas & malitas universim non est respectu naturæ rationalis.

IV. Resp. in bene vel male agendo, sicut bestia, vel careere aliquod decens naturam rationalem.

SECTIO QUINTA.

Quid sentiendum quando plures sunt rationes boni in objecto.

DICO cum S. Bonaventurâ, Scoto, Gabriele, & alijs, Vasquez hic d. 51. cap. 3. Salas, Cominck de actibus d. 4. estque communis sententia, ad bonitatem moralem in actum refundendam, non sufficere, quòd variz sint rationes boni in objecto, quæ materiali quodam modo terminent actum, idque licet cognoscantur, sed debet bonitas, quæ relucet in objecto appeti propter se, & quia taliter objectum est bonum Physicè, nec satis est quòd quomodocumque attingatur, etiam voluntariè.

I. Ad bonitatem moralem in actum refundendam, debet bonitas in objecto appeti propter se.

Unde;

II.
Si quis, ubi
varia in ob-
jecto sunt
formalita-
tes, in unam
tantum fe-
ratur for-
maliter, ac-
tus hanc
tantum in
se habebit
bonitatem.

III.
Ad maliti-
am ab ob-
jecto
hauriendam
sufficit, quod
quis sciat ef-
fe illud tali-
ter malum.

IV.
Recentioris
cujusdam
circa obiecti
circumstan-
tias opinio.

Idem dicen-
dum ait de
actu bono &
malo quoad
diversas for-
malitates.

V.
Obj. primò,
sequi virtu-
tes à chari-
tate impera-
tas, particu-
larem suam
bonitatem
amittere.

Optandum
ut quis om-
nia opera
exerceat ex
motivo a-
moris erga
Deum.

VI.
Alia virtu-
tes duobus
modis à cha-
ritate impe-
rari possunt.

Unde, ubi plures sunt in obiecto rationes boni, si actus feratur formaliter in unam, & non formaliter in alias, seu terminetur ad obiectum, quò tali modo bonum est, non alio, actus fortietur bonitatem formalem illi formalitati correspondentem, quoad reliquas verò perinde se habebit, ac si omninò non essent in obiecto. Exempli gratià, videt quis parentem pauperem, si det ei eleemosynam ex affectu tantum sublevandi illius inopiam, erit virtus eleemosynæ; quoad rationem autem pietatis non refundetur in actum illum, nec enim dat eleemosynam ex affectu aut motivo pietatis, sed merè sicut eam alteri pauperi in simili necessitate constituto largiretur.

Et in hoc actus bonus differt à malo; ad hoc enim ut actus sit malus, & varias etiam malitias hauriat ab obiecto, non est necessarium ut in illud feratur quò malum, & varias in se formalitates complectens, sed sufficit quod malitia in obiecto advertatur, & nihilominus circa illud versetur. Sic qui vult furari calicem, sciens eum esse sacrum, licet non furetur quia sacrum, imò cupiens potiùs non esse sacrum, secundum omnes committit sacrilegium.

Assertioni huic adversatur, eamque acriter impugnat quidam recentior, qui proinde pari quoad hoc passu, tam in bono quam malo procedendum asserit. Unde sicut in malo, ut n. precedente diximus, ad hoc ut actus malitiam ex omnibus & singulis obiecti formalitatibus hauriat, non requiritur actualis intentio, qua quis in talem vel talem circumstantiam in obiecto cognitam feratur formaliter, sed sufficit quod eam videat in obiecto esse, ut proximè dictum est de furto calicis sacri, idem affirmat, de actu bono. Quare per actum illum eleemosynæ, de quo n. 2. quo nimirum quis parentis inopiam sublevat, non tamen, quò parens, sed solum quò pauper est, dicit hominem illum non misericordiæ tantum actum clicere, sed pietatis.

Pro hac itaque sententià arguitur primò: si ad virtutem moralem non sufficiat bonitas materialis, quæ reperitur in obiecto, sed derivari debeat ab intentione, qua quis in obiectum fertur formaliter, & ex hac intentione desumatur species virtutis, sequitur virtutes omnes morales, castitatem, humilitatem, obedientiam &c. dum imperantur à charitate, seu amore erga Deum, peculiarem suam bonitatem amittere. Unde ulterius sequitur, si eximius aliquis Sanctus se totà vità in actibus amoris erga Deum ita exercuisset (quod tamen ab omnibus censetur optimum, & maximè expetendum) ut omnia opera sua ex motivo charitatis, & quia Deo grata sunt eliciisset, ex hoc motivo exempli gratià jejunasset, ex hoc adversa omnia patienter sustinuisset, obedientiam, humilitatem, & reliquas virtutes exercuisset; sequitur inquam, hunc nec patientiam habere, nec castitatem, nec obedientiam, nec ullam omnino virtutem præter charitatem: sicut secundum nos n. 2. qui parentis inopiam sublevat, merè quia pauper est, non habet pietatem, sed tantum misericordiam.

Hanc objectionem eò fufius proposui, quòd plausibilis sit, & primo aspectu nonnullam præ se ferat difficultatem. Respondetur tamen, duobus modis imperare posse charitatem alias virtutes, vel scilicet imperando solum actum earum externum, vel etiam internum. Si primum dicatur facer actum illum externum, abstinentiæ exempli gratià, (idem est de aliis virtutibus) non habere rationem abstinentiæ, sed solius charitatis, cum habitus absti-

nentia hic omninò non operetur, sed sola charitas, à qua actus ille externus fortietur extrinsecè, ut sit aliquo modo in specie charitatis.

At verò si secundo modo loquamur, ita nimirum, ut non actus tantum externus ab amore Dei imperetur, sed etiam internum, sicque voluntas ex motivo charitatis alios virtutum habitus ad agendum applicet, imperet scilicet ex amore erga Deum, ut quis actum internum obedientiæ eliciat, actum humilitatis, abstinentiæ &c. ita ut actus charitatis hos omnes actus habeat pro obiecto, in hoc, inquam, casu, non ex motivo tantum charitatis agit voluntas, sed alii etiam virtutum habitus, ex suo quique motivo operantur, animamque suis peculiaribus actibus internis ornant & instruunt. Aliud quippe est ex motivo amoris Dei imperare ut actus aliquis fiat, aliud imperare ut fiat ex motivo amoris Dei. Hinc eximius ille Sanctus, de quo n. 5. non in charitate tantum, sed in omni omnino virtutum genere, in quo se ex imperio charitatis exercuit, maximè excelleret.

Arguitur pro eadem sententià secundo: si ex sola intentione, qua quis formaliter fertur in obiectum, desumatur honestas actus, ergo contra communem omnium Theologorum sententiam, circumstantiæ nihil in actum refundent. Respondetur, circumstantias nisi in illas quis feratur, easque intendat, sicque transeant in obiectum, nihil refundere in actum, ut constat in exemplo parentis pauperis, supra n. 2. posito, perinde enim est quoad illum actum, atque si is non esset parens, circumstantia quippe non volita est quasi nulla. De hac re tamen postea redibit sermo.

Arguitur tertio: si non obiecti bonitas & præstantia spectetur, sed mera proportio ad finem, sequeretur æquè bonum fore medium, multo in se vilius eligere, modò æqualiter conferat ad obtinendum finem, sicque ad vitandam fornicationem, æquè bonum erit petere debitum, ac jejunare, quod nullo modo videtur admittendum. Respondetur ad bonitatem electionis spectari debere bonitatem mediæ formaliter, seu secundum proportionem quam habet cum fine. Ad exemplum verò allatum dico, præstantius longè medium ad vitandam fornicationem esse jejunium, quam petitionem debiti, multò enim constantius ad hunc finem conducit, hominemque ab istiusmodi motibus longè firmiter & stabilius eximit.

SECTIO SEXTA.

Uterius ostenditur ad bonitatem moralem in actum refundendam, non sufficere bonitatem reperiri in obiecto.

RATIO itaque conclusionis sectione præcedente n. primo posita, est quia bonitas illa ex tali bonitate in obiecto prævisa quidem, verum non intenta, non est voluntaria, sed ad summum permessa, eodem enim modo fieret actus, ut in exemplo illo donationis eleemosynæ constat, licet parens non esset, ergo circumstantia parentis ad hanc actionem planè se habet per accidens, nec ullo modo in illam insluit; ac proinde actus hic non censetur pietas in parentem, esto materialiter, & à parte rei non cuiusvis pauperis, sed parentis inopiam sublevet.

Confir-

VII.
Voluntate
motivo cha-
ritatis alio
habitu ap-
plicat ad
agendum.

Imperatur
ha virtutes
ex amore
Dei, sicut
ex proprio
motivo.

VIII.
Honestus
actus desu-
mitur à his
sine, & ab-
jecto.

IX.
Quo pacto
ad bonita-
tem electio-
nis spectari
bonitas fiat

I.
Bonitas præ-
visa, sed non
intenta, non
est voluntaria.

II. Confirmatur: sequeretur enim quemvis actum honestum esse in specie morali charitatis, cum quodvis opus bonum sit objectum Deo gratum, aptumque ut ad eum proximè per actum charitatis Theologicæ referatur, ergo de facto habebit hanc rationem, cum secundum hanc sententiam, semper habeat omnem rationem, quam ex objecto, si expressè intenderetur haurire posset: hoc autem dici nullo modo potest, sic enim cum attritio sit actus bonus, & supernaturalis, maximeque Deo placens, esset actus charitatis, & justificaret extra Sacramentum, quorum tamen utrumque est contra Concilium Tridentinum, quod sessione 14. cap. 4. distinguit attritionem à contritione, eamque ait non sortiri rationem contritionis perfectæ, sed esse actum inferioris rationis, qui proinde iuxta Concilium & Patres, extra Sacramentum non justificat, ad hoc enim requirunt actum multò hoc perfectiorem.

III. Hinc constat quid voluerit Aristoteles, quando lib. 2. Ethicorum cap. 3. dixit, ut quis iustus sit, vel temperans, satis non esse ut iusta aut que sunt temperantiæ faciat, nisi etiam iustè faciat, & temperanter, quod est ut ulterius se explicat, Nisi faciat scienter & eligens propter ipsa. Vult nimirum ad actum iustitiæ vel temperantiæ non sufficere, ut materialiter solum quis cum actum exerceat, atque in eiusmodi objectum quocumque

modo feratur, & aliud intendens; si enim quis temperatè vivat, ut coarctet pecunias, actus secundum omnes non habet honestatem temperantiæ: ut ergo habeat honestatem temperantiæ, ferri debet in bonitatem temperantiæ quæ talem, ex quo probatur auctoritate Aristotelis præsens conclusio.

Non tamen est necessarium, ad hoc ut refundatur honestas in actum moralem, ut feratur in objectum, illudque attingat & appetat formaliter ut honestum, & virtuosum, seu ut deceat operantem; sed sufficit quod in se sit bonum, ut eleemosyna pauperi, & sub hac ratione boni Physici intendatur, ad sublevandam scilicet illius inopiam. Licet ergo nil vetet quo minus hoc etiam modo quis operari intendat, cum & hoc motivum honestum sit, operari nimirum honestè, & aliis benefacere, quia ipsum operantem deceat, quamvis tamen hoc motivum non habeat, sed merè intendat relevare inopiam indigentis, actus erit honestus.

Elto itaque non cogitet quis reflexè esse virtuosum id quod agit, si tamen operetur intendens bonum illud Physicum quæ tale, actus erit bonus & honestus, sicut & mereri quis potest ignorans se mereri, imò existimans se esse in peccato mortali. Quando ergo intendens aliquod bonum operatur quis, actus erit bonus & honestus, etiam si non reflectat ad honestatem in actu, sed bonitatem solummodo spectet, quæ apparet in objecto.

DISPUTATIO LXXX.

De actu indifferente.

IN PRIMIS non est hic sermo de actibus externis, qui cum bonitatem & malitiam ferè sortiuntur per extrinsecam denominationem ab actibus internis, indifferentes ut plurimum sunt, ut vel boni sint vel mali, cum à bonâ vel malâ voluntate procedere possunt, saltem si intercedat ignorantia. Deinde non procedit quæstio de omnibus etiam actibus internis, actus namque Varii intellectus, nec bonitatem habent nec malitiam, & consequenter sunt indifferentes ut per voluntatem ad finem aliquem referantur, sicque ex hac voluntatis ordinatione, vel boni extrinsecè fiant, vel mali.

De solis ergo actibus voluntatis procedit præsens quæstio, non tamen de omnibus, sed de actibus tantum liberis, seu moralibus, & humano modo, nempe cum rationis usu & advertentiâ debitâ elicitis, illi siquidem actus, qui sine hac advertentiâ ac libertate eliciuntur, nec boni moraliter nec mali esse possunt, & consequenter indifferentes sunt necesse est. Nec mirum est huiusmodi actus non esse vel bonos vel malos moraliter, cum morales non sint, nam juxta dicta supra, nihil morale esse potest, quod non sit liberum.

SECTIO PRIMÆ.

Variæ sententiæ de indifferentiâ actuum: ubi de actu indifferente in specie.

I. Negant alii qui dari posse actum in differentem in specie, potest tamen dicere in individuo.

SCOTUS in 2. d. 7. & alii nonnulli aiunt, nullum dari posse actum moralem indifferentem in specie, posse tamen in individuo, id est hic & nunc, & in his circumstantiis, non tamen quantum est ex parte sui objecti, quam appellat Scotus indifferentiam quoad

speciem. Ratio ipsorum est, nullum quippe dicunt esse objectum, quod non sit necessariò vel bonam vel malum; hic & nunc tamen, inquirunt potest voluntas vel non ad finem illum honestum, & bonitatem in objecto repertam intendens operari, vel aliquâ aliâ circumstantiâ carere, ad operationem rectam faciendam requisitâ, quod si contingat, actus erit malus.

S. Thomas econtra hic, q. 18. art. 9. Durandus, Capreolus, Gregorius & alii, quos refert & sequitur Suarez hic, tract. 3. d. 9. sect. 3. Bellar. Salas d. 4. sect. 3. Granada 1. 2. tract. 2. disp. 1. d. 2.

IV. Ut actus ab objecto hauriat bonitatem, non requiritur, ut in actu sit bonitas feratur quis in objectum aut honestum.

V. Mereri quis potest, licet actum, quem elicit, nesciat esse meritum.

I. Non est hic sermo de actibus externis.

Nec de actibus intellectus.

II. Sermo tantum est de actibus voluntatis, ius liberis.

II. Dicunt alii dari posse actum moralem indifferentem in specie, non in individuo.